

Röstånga

Av lokalredaktör Hans E. Larsson 1952

Namnet Röstånga - namnet på det lilla idylliska samhället vid Söderåsen - för tankarna till en trakt med sällsynt vacker och storslagen natur samtidigt som det ger oss ett skimmer av sagans värld. Sådan är nämligen trakten kring Röstånga. Full av tjugande vyer, vackra scenerier och natursevärdheter där man kan drömma sig in i sagans värld. En trakt som naturen varit slösaktigt frikostig mot.

I geologiskt avseende erbjuder Röstångatrakten rik omväxling. Själva Röstånga ligger vid Söderåsens avslutning mot sydost, just på gränsen mellan norra Skånes gnejs- och grani-

tområden i norr och Sydvästskånes yngre, sedimentära avlagringar i söder. Mäktiga kaolinfyndigheter finns strax öster om samhället i Rönneådalens.

Vid Söderåsen möter den sydvästskånska slättbygden med sitt intensiva åkerbruk den nordskånska skogsbygden med sitt på skogsbruk och boskapskötsel inriktade näringsliv. Trakten vid Röstånga kan därför närmast karakteriseras såsom ett övergångsområde mellan slättbygd och skogsbygd och får såsom sådant sin särskilda prägel icke endast ur naturgeografisk utan också ur kultur- och bebyggelsegeografisk synpunkt. Av husbesiktningens protokoll från 1830 framgår att även på husen och gårdarna övergången satt sin prägel. I byn funnos då såväl slättbygdens korsvirkes-hus som skogsbygdens båle- eller skiftesverkshus. Vanligen var det också den fyrårigade skånska gårdstypen med gemensam mangård och fägård som förekom.

- - -

Med den ökade odlingen och bebyggelsen framväxte efter hand olika samfund och organisationer. Redan tidigt sammanslöt sig jordbrukarna i de olika byarna i byalag, vilka länkade samman byns invånare både i arbete och fest. Först i och med byarnas

sprängning vid skiftena under 1800-talet upphörde byalagen.

I Röstånga, Härsnäs och Kolema, lever byalagsinstitutionerna alltjämt kvar och vårdas pietetsfullt, även om dess betydelse numera

Röstångatrakten hör till de platser i Skåne, som ha en särskild förmåga att draga människor till sig. Så var förhållandet redan under det äldsta skedet av vår forntid, men den gången var det inte traktens sällsporda naturskönhet, som lockade forntidens invandrare. Det var i stället de gynnsamma livsbetingelser, som bjöds i form av goda fiske- och jaktplatser. Det var c:a 7000 år f. Kr. som Röstångatrakten på allvar befolkades. Invandringen skedde över den landtunga som då förband Skåne med kontinenten.

sitt goda trafikgeografiska läge, utvecklats till en betydande handelsort och handels och samfärdsels betydelse, för Röstånga framgår bäst av att nära en fjärdedel av invånarna i municipalsamhället försörjer sig av dessa näringsgrenar. Röstånga har dessutom kommit att bli en viktig centralort för traktens landsvägskommunikationer, vilket också i hög grad bidragit till att stärka och förkovra samhällets ställning såsom handelsort och samlingspunkt för stora delar av den kringliggande bygden. Omnibusnätet

är av ringa värde. Sockenindelningen genomfördes efter kristendomens införande och i samband med kyrkornas byggande. Röstånga kyrka anses ha uppförts under senare delen av 1100-talet.

Den viktiga förbindelseleden mellan Småland och södra Skåne gick genom Röstånga och bidrog till bygdens uppsving. Även postdiligenslinjen Klippan-Höör bidrog härtill på sitt sätt. I Röstånga upprättades den 1 april 1872 poststation och telefonstation tillkom år 1900. Första uppslaget till en järnväg i Röstångatrakten gavs redan år 1869 men fick vila till 1874, då en järnväg utstakades mellan StehagKlippan över Röstånga. Någon byggnad kom dock ej till stånd. År 1887 förelåg planer på en järnväg Eslöv-Hyllstofta över Röstånga, men ej heller dessa förverkligades. Endast något år senare upptogs på nytt planerna på en järnvägsförbindelse med Klippan, denna gång endast mellan Klippan och Röstånga. Denna plan realiserades och den 17 okt. 1892 kunde järnvägen öppnas för allmän trafik. Ännu innan järnvägen var färdigbyggd förelåg planer på att fortsätta den antingen till Eslöv eller Stehag. År 1897 övertog HHJ järnvägen och påbörjade omedelbart utbyggandet av banan till Eslöv och den 28 nov. 1898 kunde det första genomgående tåget Klippan-Eslöv släppas fram. Järnvägens tillkomst blev för samhällets utveckling av mycket stor betydelse. Den bidrog kraftigt till utvecklingen att Röstånga blev medelpunkten i bygden. Byn har, med

utstrålar från Röstånga i alla riktningar. Till Eslöv går bussar såväl över Billinge som över Ask. Dessutom finnes daglig bussförbindelse till Perstorp-Örkelljunga och till Svalöv-Teckmatorp samt en dag i veckan buss förbindelse med Klippan. År 1946 uppfördes i Röstånga en särskild busstation, den första på skånska landsbygden.

I och med näringsfrihetens införande år 1864 började affärer att uppstå i Röstånga. Genom sitt centrala läge blev samhället tidigt en betydande handelsort och vid ingången av år 1952 fanns inom municipalsamhället inte mindre än 20 affärer, varav 7 bedrevs i samband med hantverksrörelse. Dessutom fanns det 19 hantverksrörelser, varav en del av kombinerade med mindre försäljningsverksamhet, och 14 verkstäder, varav några får räknas såsom mindre industrier. Därjämte fanns 2 bilstationer, lastbilsåkeri, kvarn, utminuteringsställe, läkemedelsförråd, gästgivaregård, pensionat samt sist men inte minst mejeri, handelsbank och sparbank.

Förläggningen av landstingets folktandvårdspoliklinik till Röstånga år 1944, liksom inrättandet av Röstånga extra provinsialläkardistrikt år 1946 - ordinarie fr. o. m. den 1 jan. 1952 - med läkarens bostadsort i Röstånga har ju på sitt sätt bidragit till att understryka samhällets roll såsom huvudort för bygden. Den 1 jan. 1952 sammanslogs de tidigare små primärkommunerna Ask, Billinge, Konga och Röstånga och bildade gemensamt den nya primärkommunen Röstånga: Kommunen har en storlek av 134,13 kvkm och hade vid tillkomsten 1952 3.265 invånare och med ett skatteunderlag på 53.346:95 bevillningskronor.

Men även om det är jordbruk, handel och samfärdsel; som nu kommit att bli de viktigaste komponenterna i bygdens liv, så har själva landskapet - naturen - för den skull icke mist sin tjusning. I våra dagar är Röstångatrakten ett av Skånes viktigaste turist- och utfärdsområden. Under vackra dagar komma hundratals resenärer för att besöka och beundra den tjuusande Nackarpsdalen och den sägenomspunna Odensjön. Det är inte endast invånare från det egna landskapet och landet som söker sig dit, utan även många danskar komma, lockade av traktens storslagna natur och rika växtlighet. Det var för övrigt danskarna som på 1870-talet upptäckte Röstånga och den säregna vackra naturen där och började färdas till de vackra bokskogarna på Söderåsen i allt större och större skador. Först långt senare började också svenskarna söka sig dit.

Tillkomsten av järnväg och senare bilismens utveckling har betytt mycket för att stärka bygdens roll i modernt turist- och sportliv. Till utvecklingen härav har också den välskötta gästgivaregården bidragit.

Röstånga samhälle kan ju närmast karakter-

iseras såsom en handels- och pensionsort. Fram till mitten av 1930-talet visar stationssamhället en kraftig utveckling men åren därefter har folkmängdsutvecklingen visat starkt negativa drag. Orsaken härtill ligger framförallt i samhällets alltför ensidiga näringsliv, särskilt i bristen på industri.

Det var när stationssamhället nådde sin toppkurva - d.v.s. år 1935 - som planer väcktes för att ombilda tätorten i Röstånga kommun till municipalsamhälle. Tätbebyggelsen hade varit i kraftig tillväxt sedan många år, byggnadsverksamheten gick sina egna ohämmade vägar, och de sanitära förhållandena skilde sig avsevärt från kommunens i övrigt. Men det var ej bebyggelsemissförhållandena, de sanitära problemen eller administrationen, som var det primära i agitationen. Dessa problem sköts i bakgrunden av det förhållandet att Röstånga skulle mista utminuteringsstället om tätorten icke blev municipalsamhälle. Detta var från början endast ett rykte. Ett rykte som efterhand blev en till visshet gränsande sannolikhet. Förordningen hade dock blivit feltolkad av de främsta ivrarna för municipalbildningen och denna feltolkning blev den opinionsbildande faktorn som blev tungan på vågen när frågan avgjordes genom omröstning.

- - -

När nyårsklockorna ringde in det nya året 1936, ringde det också in det nya municipalsamhället. Med anledning av nyårsnattens betydelse höll tandläkare Ralf Lindstrand högtids-talet från bankbalkongen och hoppades att municipalsamhället skulle gå en lycklig framtid till mötes. De fyra stadsstadgorna fastställdes senare och dessa ha, var och en på sitt sätt bidragit till att förbättra samhällsbilden och att öka trivselen för invånarna.

Frisörmästaren

Med anledning av en utmärkt krönika i denna tidning, skriven av Hans Erik Larsson, gjorde jag en inventering av mina många anteckningar. Då fann jag lite att presentera om honom. Sin början som frisör i Röstånga var troligen i en fastighet som låg vid infarten till Röstångagården, ägare J. Johansson

När sedan Nils Palmqvist byggde sin stora fastighet vid Billingevägen blev där en lämplig lokal som frisörsalong, denna hyrde då Larsson.

Kundkretsen var ganska omfattande och vid denna tid, 1940-50 talet, var det ett måste för lite mer prominenta personer att minst en gång i veckan bli rakad hos

Här blir Nils Palmqvist snygg i håret.

frisören. Man kunde se vilka, eftersom på hyl-
lor stod vita koppar med namn på. Detta var
den namngivnes personliga tvål kopp.

Jag hade ett gott samarbete med Hans Erik.
Detta grundade sig på att han i egenskap av
frilansande skribent i tidningen Arbetet, även
ansvarade för att tidningen blev utdelad till pre-
numeranter på söndagar, det var ingen post-
gång sön- och helgdagar. Under åren då jag
gick i tredje och fjärde klass hade jag denna
utdelning som en inkomstbringande syssla. Det
skedde med cykel och på söndagsmorgonen
hämtade jag tidningsbunten vid järnvägsta-
tionen när den kom med tåg från Eslöv. Antal
tidningar var c:a 20 och det blev en rundtur

till Billinge vång – Härsnäs – Allarp – Gillastig
– Hjortaröd, vintertid kunde det vara ganska
besvärligt. Jag vill minnas att jag hade 15 öre
per tidning, det hände också att jag fick en ext-
ra tio-öring av någon jag lämnade tidningen
till, detta gav mej drygt 3 kr på en söndag. En
biobiljett kostade 60 öre och nog var jag stolt
när jag gick till affären och köpte mej ett par
strumpor som jag själv kunde välja ut.

Hans Erik var mycket verksam inom förenings-
livet, Idrottsföreningen, Företagareföreningen
m.m. Han lät bygga ett hus åt sig och familjen,
hustrun Ella och barnen Kerstin, Siv och Lars-
Åke. Huset låg precis intill nya skolan.

Leif Persson
